

Кожда книжочка становить цілість.

Неперіодичне письмо для робітного народа під редакцією
Др. К. Трильовського.

Гуцульська Читанка.

ВІДЕНЬ 1921.

Том I. Накладом „Чорногори“, спілки з о. п. Ч. I.

З друкарні Христофа Райсера Сніля.

О. Олесь

О. ОЛЕСЬ.

З гуцульських гір.

I*).

Країно див! Далека мріє, Де ніжний, крила простягає
Зелена казко серед гір, В ночі над тишою осель,
Де вітром дух нам вільний віє, А в ранці соколом літає,
На гори загнаній, як звір: Або голосить серед скель;

Де голод він пустив до хати,
Де дав він тіло рознясти,
Щоб тільки скарби заховати,
Щоб тільки душу зберегти.

.....

*) З V-го тому поезій О. Олеси

Гуцулки з Вишницького повіту.

Ржанне коней, рев маржини,
 Псів схвильованих виття...
 Дивний ранок Полонини,
 Полонинського життя.

„Віо, гайда, гей!“ гугають,
 В роги грають стадарі,
 Козарі з крісів стріляють,
 Дзвінко свищуть вівчарі.

„Гей, зелена Полонино,
 Чи збулася ти зими?
 Вйю, худобо! Гей, маржино,
 На шовкові килими!“

І синє полонина
 І радіє „депутат“.
 Збережеться вся маржина,
 І великий буде лат!

З гуком пісні голосно
 На дарабі стоячи,
 Аж до Вишниці самої
 Ідуть хлопці-плавачі.

Полонинський Хід рушає,
 Полонинський Хід іде, —
 Вся Гуцульщина співає,
 Вся Гуцульщина гуде!...

...А в горі, на синих горах,
 Ледви морок ночі зник,
 Рано, рано встав на зорях
 Ватаг, — дивний чарівник.

Вже палає ватра в стаї
 І лягає синій дим,
 Мов кружляють птахів зграї
 Понад озером блідим.

І на голос їх з далека
 Озивається луна,
 Ім байдуже небезпека
 І негода не страшна.

Через скоки, через скелі,
Як орли вони летять...
Ідуть легіні веселі,
Гроном в долах гуркотять!

Бачуть дівчину на ґруні,
Квітку макову лісів.
І до гірської красуні
Обізвався плавацький спів:

„Молодих не жди до хати,
Не марній, сватів ядучи...
Бо хто вмів так кохати,
Як кохають плавачі?!

На дарабу! разом з нами!
Поруч з кермою в руках!
Погуляєш з плавачами
По бурхливих бурунах.“

Одвернулася красуня,
Одвернулася ясна
І друга уже до ґруня
Лине пісня голосна:

„З плавачами на дарабі,
По бурхливих бурунах,
Не трястись беззубій бабі
З кочергою у руках.

На дарабах в повінь линуть
Тільки легіні-орли,
Тільки сміливі не гинуть
Серед темряви і мли!“

О. Ю. ФЕДЬКОВИЧ.

Побратим.

Я був оден у свого батька, а батько багатир був! бувало і по вісім наймитів тримають, бо було до чого. А міні і сокири не дадуть в руки взяти, не то що. „Що тобі, кажуть, роботов клопотатись, коли є кому і без тебе?“

„Якже міні без роботи жити“, кажу я, „коли міні нудно!“

„Чому би не нудно!“ стануть ненечка, бувало, гніватись, „ану тільки кріс да в ліс! що-ж би то я заячика печеного попоїла!...“ А вони умисне отсе кажуть, щоб мене від роботи відгулити. Ніщо тогди вже й робити: беру кріс та йду,

А в неділю, чи там у празник, то сестри мене, бувало, аж проклинають, бо ненька від самого досвіта нічо не діють, лиш їм дорікають: „А сорочка Іванова яка? — а ширинька яка? — а він про вас і чорний ходить і незмитий, а він сьак, а він так, хоть вас три в хаті! Таке сердешним сестрам бувало пієть-ця через мене. Да коби хоть було за що; а то на міні і сорочка як папір, і ширинька як мак, і голова вимита да вичесана, що вже ліпше хиба в якого принца, а неньці ще недогода. Оттак то я дома проживав. А батечко, аби лиш неділя: „Ану, сину, ану на базарь, ану нагулятись, доки молодий!“ тай міні карбованців зо два в черес! Оттак то я пробував у свого батечка. Да не довго набувся, прийшла

Дараби на Черемоші

вербищирка, а гусарський майор тільки цмокнув, як мене побачив. Кучерики мої золоті да кохані, пішли ви нопід ноги!...

У нашому селі не було кращого парубка, як той Сідор Чобанюків; бувало аж сіяє, де стане; а що вже до стрілецтва вдався, то і не сказати. Бувало, не міне таке літо, щоб він тих два або і три ведмеді не вбив. за пинчу лич і не згаду-

вати. А увійти до него в сьвітлицю, то нічо не видко, як лиш ті роги оленеві да зброю стрілецьку, по росішках навішпану. Були там і такі роги, що в 24 росіх, коли не більше. А що вже зброя! а що вже коник на стайни, сивий як голуб! а що вже сидельце турецьке да поводи шовкові сріблом цвітковані!...

Зо Сідором жили ми собі ліпше, як два рідні брати, да як нам і не жити було, коли оба жваві, оба хороні, багацькі синні, сказано єдинчуки. а ще до того оба стрільці! Ні побідаємо оден без одного, ні повсчеряємо. Чи він, бувало, до мене прибіжить, чи я до него: говоримо, сміємось, радимось, полюємо, або посідаємо собі коники та гайда в заліжку! А як і то ні, а ми полягаємо собі в чердаці, позакурюємо люльки, та станемо собі напі стрілецькі прилибанки уповідати, або так що...

„А ти чув,“ кажу. „що Савюкову Катерину завили?“

Він зареготавсь, аж му людька з зубів випала. „Еге,“ каже, „ні перна, ні послідня!“

„Хло, чи лиш не твоя причина?“

Він регочет-ся.

„Не гоже так, братіку“, став я єму дорікати. „Чому не женишся?“

„Ще“, каже, „по протів себе не випукав“.

„Або-ж Савюкова Катерина не протів тебе?“

„Видиш, що ні!“

„А чому-ж, братчику?“

„Бо тому, що ні!“

„Хиба принципни ждеш?“

„Я принципни не жду, а такої жду, щоб ся не дала парубкові на підмову. Тепер знаєш, якої?“

„І не знайшов?“ кажу.

„Видиш, що ні!“ грімнув, тай стався ще гірш сміяти, а далі: „Да ти пусту отсе бесіду звів, Іване; говорім що гарнішого. Удовім ти, як я вчора з ведмедем боровся.“

„Що ти кажеш!...“

Оттак ми, бувало, з Сідором.

Нас відобрано одної днини дватцять, де-кого до Єгрів, де-кого до Парми, а мене до Гусарів. А скоро нам присягу прочитали, звелів нас оден охвицер під арешт дати. „А знайте“, каже, „щоб вам на завтра страву поприносили, бо рушите кождий до свого полку.“ Я вже так пропущаю: „пане охвицер“, кажу, „сизий мій, пустіть мене домів хоть попрощатись. Я завтра на колі скажете, на тогди ставюся! Пустіть, пане, пустіть! — —“

Примір польської оліки над українською школою в Галичині. Шкільний будинок в однім з присілів Жабя (Гуцульщина). Учили там Богдан і Марія Заклинські, тепер на Підкарпаттю

Охвицер засміявся. „Війте“, каже до мого батька (а вони були тогди війтом). „що отсе за парубок? Можна го до завтра пустити?“

„Се мій син“, кажуть батько, а сльози їм лиш кить-кить по білі бороді. — „коли ласка, пане, то можете го пустити, я ручу за него.“

От і пустили.

Дома сум. Ненечка лежи на постели півмертві, сестра одна і друга стоя по кутах та плачуть собі тихесенько, а старша сестра голосить у коморі да лагодить мні шмаття на завтра. Я сів кінці стола, да плачу і собі. Чи побачу я вже гори свої красні, чи почую я ще мого батечка ласкавого голосу, мою ненечку, сестрички, дружечки?...

Оттак я думаю да плачу-плачу, аж Сідор, побратим мій дорогий, на двері. Як прийшов з полювання, в кресі да в поронницях, так і прилетів до мене, сизий мій.

„А що, брате Іване, злагодили тебе?“ поспитав, а сам палахнув, наче та поломінь. — „злагодили тебе?“

„Злагодили“, кажу.

Він сів коло мене таї заплакав, страшне заплакав. Да не довго плакав: пів мінуточки, або й тільки ні; повтерався таї ухопив мене за шию:

„Братіку“, каже, „нічо на мене не здавш? Мене забуваш?“

„Братчику“, кажу, „побратиме: батечко мій старий, — з сестрий моїх буде хто небудь збиткуватись!“

„Богдай я такого слова від тебе був не почув!“ сказав він гірко.

„Не гнівайся, братчику: я знаю, що ти мої сестри не лишиш в поругу. А мого вороного возьми, братчику таки до себе. Ніхто го так не пожалує, як мій рідний товариш.“

„Твому вороному не буде в мене кривди“, каже Сідор.

„Ще тя прошу, братчику: доглядь мої зброї! Батько слабі, а наймити — звичайно.“

„Лиш ти тим не журися, брате! На що міні те й казати, коли я сам знаю.“

Другої днини попросався, пішов.

Служу в війську рік, служу другий, добре міні. Нарешті зробили й капралем, а я в одно Бога прошу, коби то лиш домів! Аж тут приходить міні лист з дому: „Приходи, сину, домів“, пишуть батько, „як найборше, у нас велика грівоба. Ось тобі 200 левів на дорогу.“

Я зараз побіг до нашого пана ритмайстра. „Пане, кажу, татку, змілудітеся!“ таї показую ему лист. А він так:

„Не журіт-ся“, каже, капраль Дзвінка, „я зараз сам піду до пана майора за вас прохати.“

Ще того самого вечера сів на пошту та й поїхав!

До села прийшов я, вже вечеріло. Вхожу в хату — нема нікого, лиш хтось диме на печі. Прихожу блище — се мій батечко старенький. „Чи то ви там, дядечку? Здорові, дужі?“

„О — спасибіг ти, синку, що прийшов. Сідай, дупшко!“

„Неня де?“ питаю.

„Аби ти здоров, дупшко, а ненечка твоя вже — покойна... Засвіти, любчику; свічка оттам десь за образом.“

Засвітив — дивюсь — батечка мого вже не пізнав, такі то вони стали.

„Чого ви самі в хаті, батечку? Де сестри?“

„Зараз поприходя, синку: Марія пішла в млин, а Аксеня коло худоби порает-ся.“

„А Мітрана?“

Батечко тільки заридали. „Мітрани, синку, вже немає. Подякуй своему товаришеві... Гарного собі побратима вибрав, о гарного!...“

Я затетерів. „Що тут сталося, кажіть, бійтеся Бога!“

„Сторія коротка, сину: Звів бідну дівчину, насьміявсь — пішла до Черемшу глибокого, та вже не вернулаь. До тижня і стару поховали.“

Це батейко і не розповістили гаразд, а я вже був у Сідора. Гострий ніж, пара пістолят за чересом. Вбігаю, а він стоїть коло стола та кріс набиває.

„Здоров, брате!!! — де моя сестра, де моя неня?!!“

Він став як укопаний, ні пари з уст.

„Боронися, товаришу, бо гинеш!“ крикнув я тогди, а сам пустився на него з ножем. Да він швидкий був: імив мене обома руками за мою руку, що тільки сили мав.

„Стій“, каже, „повертатиме: ще слово-дві позволю міни сказати!“

„Говори“, кажу, „да не барися, — я не маю коли!“

„Добре“, каже, „я зараз готовий. Ти жовняр: наробиш головництво — марне загинеш, а за кого? За одного фалчівого товариша, що з твоєї руки і кульки тої не варта.“

„Ні, брате Іване: Я лиш раз тебе зрадив, а другий раз того не буде!“ Що оком клішнути — вирвав — вирвав міни пістоля з-за череса — кулька забриніла — а він тільки повалився міни в ноги. Добрий стрілець був: в саме серце трафив. Як би в війську, то би капітан за такий цент і лева срібного не пожалували.

Гуцульська славо.

Яка-ж ти крівава!...

* * *

„А вітак?“ поспитаєте, панове молодці.

„Ну, та вітак: сидів у птокгавзі, виїшов на волю, вислуживсь, виїшов до дому, оженивсь сеї осени, тай тільки. А що вже красну жіночку собі маю, то і не сказати: хіба Пречиста одна краща!“

Батечко при міни, Господи, що їх моя Марічка жалує! Щоб ся ні ворухнули на печи, так вона зараз і стрепенеться: „А се ви куда, батечку? Не виходьте з хати, а то на дворі холодний вітер вів, щоб вас не підвіяв, або що!“ А де ні обернет-ся, вже їм і їсточки на піч. „Ану-ко кушайте отсего, що я вам зварила, се добреньке, ану-ко! Та бо ви нічо такі і не вживали! Ви у нас ще з голоду загинете!“ Така моя Марічка, моя щибетупечка співоча! А як то там Бог дасть ще її дитинку, що тогди ж буде! Боже мій милій!...

Сестри мої вже давно віддані, ще я був у війську. Марія пішла за Тимофія Ковалюка, а Аксенія за Никифора Дарашанюка. Парубки усе годні, усе господарські. А що вже мене поважують, то і не сказати! Котрий відки, а все до мене: „А я вам, пане Іване, на зиму 100 ковбків маю своїми волами привезти!“ А другий знов собі: „А я вам з своїми пайметими маю 10 фалеч трави уробити!“ Таке то. Навіть і женитися не хотіли, доки я сам з війська не написав, що можна.

Лиш моя Мітраночка не діждала вінка! Як упилася в Черемши, так ще і до нині не проспалась, сиза моя!... Виспавсь собі за цвинтарем (бо на цвинтарі не дав піп), а коло неї близько-близесенько Чобанюків Сідор. мій по-братимко коханий!

Гуцульська славо,
Яка-ж ти крівава!

* * *

Іде Гуцул через кладку
Тайі гадає собі гадку
Тайі думає собі думку:
Яку той Прут шумить шумку?
Ой не думай друже-брате —
Тої думки не вгадати!
Той її лиш вгадять гідний.
Хто на волі, хто свободний!

В. Щурат.

Юра Соломіячук-Юзенчук,

котрого портрет подаємо в сім першим числі „Чорногори“, се один з перших організаторів і воскресителів нашої Гуцульщини. Не дасться описати того розмаху і запалу, з яким він кинувся був до січової роботи по своїх зелених горах, хоч тоді був вже старшим чоловіком. Дня 1. січня 1904 року відкрив він „Січ“ в Жабю при помочи Павла Лаврука, пізнішого посла і Якова Голоти, пізнішого директора середньої школи у Ванківцях на Буковині, а тепер заслуженого укр. військ. старшини, редактора „Українського Скитальця“ в Юзефові на Чехах. Незадовго пристало до Січи більше як 800 Гуцулів і Гуцулок. Чудовий був се вид, коли Юра вів свою Січ, поділену на чети, всьо в лентах і з топірцями в руках, червоні пера і січові звізди на кресанях! Він сам на переді,

Юра Соломічук-Юзенчук

перший кошовий Січи в Жабю (Гуцульщина. † 14. червня 1918 р.

на воронім коні, в червоній гуцульській поні, золочена булава в руках. Над ним малиновий прапор, а на прапорі батько козацький, Богдан Хмельницький. Коли у Великодний понеділок того року прийшов зі своїм січовим Товариством на збори Січи в Ясеніві Горішнім і по зборах влішов на

двір роздавати ленти і приймати козацькі приречення, то піднялося в гору 150 рук з гуцульськими пістолями і віддало почесний стріл. Величезний запал огорнув гуцульські гори, організаційна горячка, жаждоба діла, жаждоба корисного, громадянського діла. На бік хруні — Січ іде! Проч з п'яками! Шинки опорозніли, а шинкарів напав жах...

Коли на лівім березі Черемоша стрінув хто п'яного чоловіка, то знав з гори, що се не тутешній, що він перейшов з правого буковинського боку, куди у гори січовий рух був ще тоді не дійшов. І вже в маю появилися у Львові в польських газетах сфальшовані телеграми, що Гуцули підняли повстання, що повалили телеграфічні стовпи, а будинок уряду полаткового здемолювали. Вислано з Коломні баталіон війська для „успирення повстання“.

Військо застало все в найбільшій спокою. Та все-ж таки Юру арештовано, подержано в тюрмі слідчій кілька неділь, а в січні 1905 р. відбувалася проти нього в Коломні публична розправа карна. Помимо знаменитої оборони зі сторони бл. п. Др. Е. Олесницького, Юру засуджено на два місяці тюрми. Арештовано і інших його помічників, між иншими Гринька Кушнірука, котрий після слів обжаловання мав грозили, що „на Юра“ (5 мая) виріжуть в Жабю жидів і панів. Того удалося по переслуханню 64 свідців увільнити*).

На тім процесі проти Соломійчука не скінчилося: чигано на кожний його крок, на кожне його слово і процеси йшли далше, хоч при виборах до Ради державної 14. мая 1907 року вибрано його заступником посла Др. К. Трильовського. Переслідовання його не зломли, але за те зломли січовий рух в горах. Переслідовано Гуцулів за ленти, за топирці, котрих Гуцули від соток літ уживають. Жандарми шукаючи за лентами перекидували в гуцульських хатах все горі дном. На таке добряча Гуцулія не була ще приготована, не була достаточо оевідомлена, і графові Потоцькому удалося справді на якийсь час спинити січовий рух на Гуцульщині.

П'ятого лютого 1908 р. відбувалася вибори до Союму, а Гуцули поставили своїм кандидатом Соломійчука. Потоцький вперся за всяку ціну його недопустити і справді вибрано одним голосом більности моствофіла суддю Трача, котрого вся заслуга лежала в тім, що грав в карти з панєю „старосціною“.

Та 12. цвітня того-ж року Січинський піметив на Потоцькім народні кривди, а так як переслідування Січи не уста-

* Боронив Др. Кирило Трильовський

вали, то послі Трильовський і Масарик скликали на день 6. червня 1908 р. до Праги велике протестуюче віче, на котрім Трильовський загрозив, що такі віча буде скликувати по цілій Європі. Тоді доперва новий намісник Бобжинський помняк і по конференції з Трильовським наказав Січи лишити в спокою. (Своєю дорогою що сего наказу староства не дуже трималися).

Соломійчук брав виправді дальше участь в січовім русі і других організаціях, але довга тюрма зломла його здоровля, а до того прилучилися еще злидні матеріальні і клопоти родинні. Він стратив давній розмах і завзяття, і 14. червня 1918 року він числячи коло 60 років життя помер. Не судилось йому дожити хвилі обновлення нашої державности!

Його життя — се велика трагедія чоловіка з люду, що уродився яких 200 літ за пізно, або 50 літ за скоро. Коли він бувало зі своїми двома-трома адютантами влетить в хату Др. К. Трильовського в Коломні, то відчувалося, що ті комнати за малі для його розгону, для його крил. В руках ставева бардака, на грудях медаль з погруддям Шевченка і другий „сипаний“ Гуцулом в горах з примітивно виконаним погруддям Хмельницького. У всіх руках, у блискавках киданих очима, відчувалося ватажка в роді Перебийноса або Нечая, як створеного на отамана при народних повстаннях.

І вірна Гуцульщина не забуде на нього. Коли і для неї вибе година визволення з під чужого ярма, буде перним її обовязком віддати честь і пошану памяти того славного гуцульського кошового і воздвигнути в Жабю і Коссові достойні його памятники. Школи і Січи його імені повинні бути дальшими доказами вдячності гуцульського народа для свого славного ватажка!

Ів. С.

ІВАН СЕМАНОК.

Святий Николай у гарті.

(З гуцульського життя).

- Не-с-ст! уже йде!
- Кудя?
- До нас.
- Де?
- Не-с-ст! Онде, вже на Приймаковім перелазі. Васи!,
скоч ще на під.
- Чого?

- Накрий термітев одежину, привали каменем дошку!
 — Вже привалив.
 — То скінь кужушину, бо возме.
 — Ні, я втечу.
 — Нея сховала опинку?
 — Сховала.
 — А єма єк?
 — Попелом притрусив, не заздрит.
 — Де!
 — Шо?
 — Дайте ще свій капелюх мені.
 — На, тікай!

За воринням показалася фігура вся в чорному одінню, а на голові шапка з чорно-жовтою мотузкою на долішніх краях і з кругленьким гудзиком на переді. Гудзик виходить понад рівне дно шапки. Під лівою пахою подовгаста книга, в правій руді бук. За фігуркою йдуть два люди. Один несе спору вязку мужицького плахтя та одіння, другий голірuch.

— Дома Курило Сівчук?

Тиша...

— Курило Сівчук дома? — грімкйше крикнула фігурка.

— Чіму-би не дома, проше ласки божої таї панцкої — відозвався з низенької, майже безвіконної хати хрипливий, придушений голос. Слідом за тим скригнули чорні, закурені двері і випустили на двір чоловіка середнього росту. Його худе, поморщене лице, кучма нерозчесаного волосся, сухоребрі груди, що їх не обіймає собою темна, латана сорочка, витерті, черво-наві холошні і худокості, босі ноги говорили самі за него що він є. Він не потребував представлятися. На його стан зложилея віки нужди і випятували на ньому грубими буквами: мужик.

— Я дома, проше ласки божої таї — повтаряв Курило Сівчук, схиляючися в низ.

— Чому не відзиваєшся, як тебе кличуть? — сердито спитала фігурка.

— Та єк-же ні? Я дома проше ласки...

— Будемо тебе забрати за податок.

Що-ж діти, проше ясного пана таї здикатора.

— Худобу маєш?

— Маржинки дасть Біг, проше пана! Вже давно не куші-лешми скоромп.

— Що маєш рухомого?

— Хоромп!? Ёй де! Хоромів нема, проше пана, штири

годі стіні тай по всему. Відно си діє, пишнний тай годний та чьмний панчіку!

— Брешеш! Присяжний: Ходім до середини.

— Або-ж я спираю ласкавого пана?

Пан езекутор штохнув палицею в двері, що до половини вже були отверті. Двері заскрипіли і відхилилися аж до самої стіни. Езекутор зігнувся і переступив поріг, за ним увійшов присяжний, а відтак Сівчук. Другий присяжний липшився із своєю вязкою на дворі і прилагоджував посторонки на новий пакунок.

— Де-ж твої річи? — питає невдоволеній езекутор.

— Відно си діє, ясний та добрий панчіку, штири стіні тай... Самі здорові, видите, Бог би вам дав панованє!

— Я нічого не виджу.

— Га! нічо-ж-бо й видіти панцким очам: біда тай клопіт!

— То твоя якона?

— То, проше ласки пана, жінка.

Курлиха Сівчучка, що доси стояла неповорушно в чорній сорочці без опивки, поступила один ступінь ближше ід чоловікові свому і глянула на скісь езекуторові в очи.

— Нічю нема, файний та добрий панчіку, без опиначки ходжу.

— Таки нема нічю, хоч гниль — додає Сівчук.

— Де-ж ви спите?

— Шінуючи чесну голову паніцу тай світі образи тай нас ірщених, ми спимо на землі, а діти на лавици.

— На чім спите?

— Таки на землі.

— А подушки де?

— Га! Подушок даст Біг, на кулаці спимо.

— Брешеш!

— То, ино очі видють, то є: я не спираю шукати.

Езекутор перейшовся скорим ходом по хаті і стукнув палицею в один, другий і третій кут. Він бачив, що йому нема що звідси взяти: під передньою стіною довша дошка на трьох стовпцях — то лавица; під примезньою стіною коротша дошка на двох стовпцях — то „стіл“; на середині хати яма на ватру, приспана попелом — то піч. Бачив се добре, але з привички „шукав“. По хвилі зупинив він свій погляд на стіні, що під нею стояв „стіл“. Там висів образ. Тло його чорне, закурене, тільки темно-жовтаві пасмужки нагадували лице, голову і ясність над головою якогось святого. Одні лишень рами, що видко виїшли зпід майстерсь-

кого, гуцульського долота, додавали йому поваги і приманювали око. Сівчук узяв, що „пан“ вдивлюється в образ, і почіхався в голову.

— То який кавал балвана, — пробуркотів сам до себе ексекUTOR.

— Ні, проше пана, то не Палагна, то світій Николой.

— Але рами ладні.

— То ще мій прадід їх різбив.

— Звідки ти мавш той образ?

— То таки, проше пана, з діда-праділа.

— Присяжний! Здойми той образ!

— Та як-же це, панчику? Спадайте на рани божі, линіт світого, — просив Курило.

— Спадайте на рани божі, пинний та файний пане ексекUTORю, комісаруку пан любній, — голосила Курилиха.

Присяжний не ждав, зняв хутко образ і вишє на двір. Тільки порох закурився і павутинням обведений простокутник линився на тому місці, де стояв образ.

— Та як-же без образа в хаті, проше ясного пана? — падькався Курило.

— Не осоружте нам хату, комісарю чесний! — заводила Курилиха.

— Шкода гадавя: Ще й хата піде на ліцітацію, як не заплатиш податку: я права не скасю, — гримнув пан ексекUTOR і вишє на двір.

— Присяжні! До Грци Саїна!

Пішли...

На дворі вже добре вечоріло, коли Курилиха Сівчучка з маленькою донькою Анничкою розкопувала серед хати яму і відобувала з неї „начіне“: два глиняні горшки, пять деревляних ложок, стільки-ж червонявих мисочок і куленієвник. Юрко відвалив камінь з пригнилої тертиці на даху і витягав із задненого поду одежину та подавав Василькові і Петрикові, що бігцем занесли її в хату.

— Вже все, Васильку? — питав батько сінка, котрому подавав постолі з ошучами.

— Все, дедику, Вал сардак таї сорочка, пенні кштар, ошнка таї сорочка, наші кожущинки таї сорочічки, обі веріці, вузлик мукі, бербенчикка з огірками, Анничина фустка таї ваші, аді, постолі.

— Йди-ж принеси води на кулешу, а я напречу, дров з Петриком.

— Добре, дедику!

Тоді, як богач Приймак видоїв своїх п'ять овець і піс в дійниці скором до хати, сиділи його сусіди Сівчуки за „столом“ таї доїдали горячу кулену і мисочку огірків, а серед хати доглівало в ямі вугля.

— Нене, я піду спати, прокажіт Оченаш, — просила мала Анничка, що накормившися дрімала при „столі“.

— Вклекни, синку, таї склади ручки.

Аничка клякнула, зложила ручки і піднесла свої оченята д'горі в те саме місце, де стояв доси образ. Там була гола стіна. Вона повела оченятами по всіх стінах, а образа не найшла. Дошпитливим поглядом дивилася вона пені в очі, а відтак проговорила жалісно:

— Ненько! Де світій Николаї?

Василько й Петрик глянули на стіну і собі заголосили:

— Дедьку, ненько, де світій Николаї?

Важко вчпшилося Юркові: він споглядав на жінку, а жінка споглядала мовчки на него. Зітхнули тяжко і відповіли дітям обоє разом:

— Світій Николаї у гарті!

— Взяв здекутор?

— Аекже, небожета: світій Николаї у гарті!

В справі Українського Інституту ім. П. Могили в Саскатуні (Канада).

Кожда приватна школа в Канаді муєть вчити після приписів департаменту просвіти провінції, муєть піддагати офіційній інспекції *інспекторів департаменту просвіти*, коли тільки хоче мати права публічності і видавати свідоцтва, які мали-б призначення від державних шкіл.

Значить, від *9—4 год.* така приватна школа муєть вчити *тільки по англійськи* всіх шкільних предметів, з виключенням хіба того, що в курсі *середної* школи можна було-б вчити української мови як одного з предметів яких *три години* в тиждень замість німецької або французької мови. Ученики до осьмого грейду муєли-б вчитися по українськи по *4 год.* з полудня. Поза се і старші муєли-б вчитися також по *4 год.* таких предметів як історія України, бо три години в тиждень в урядових шкільних годинах було-б для них за мало.

Отже що до науки української мови приватна школа не стояла-б впеке від інституту, бо в ній також малось би вчити українські предмети головню по *4 год.*, розуміється тоді, коли

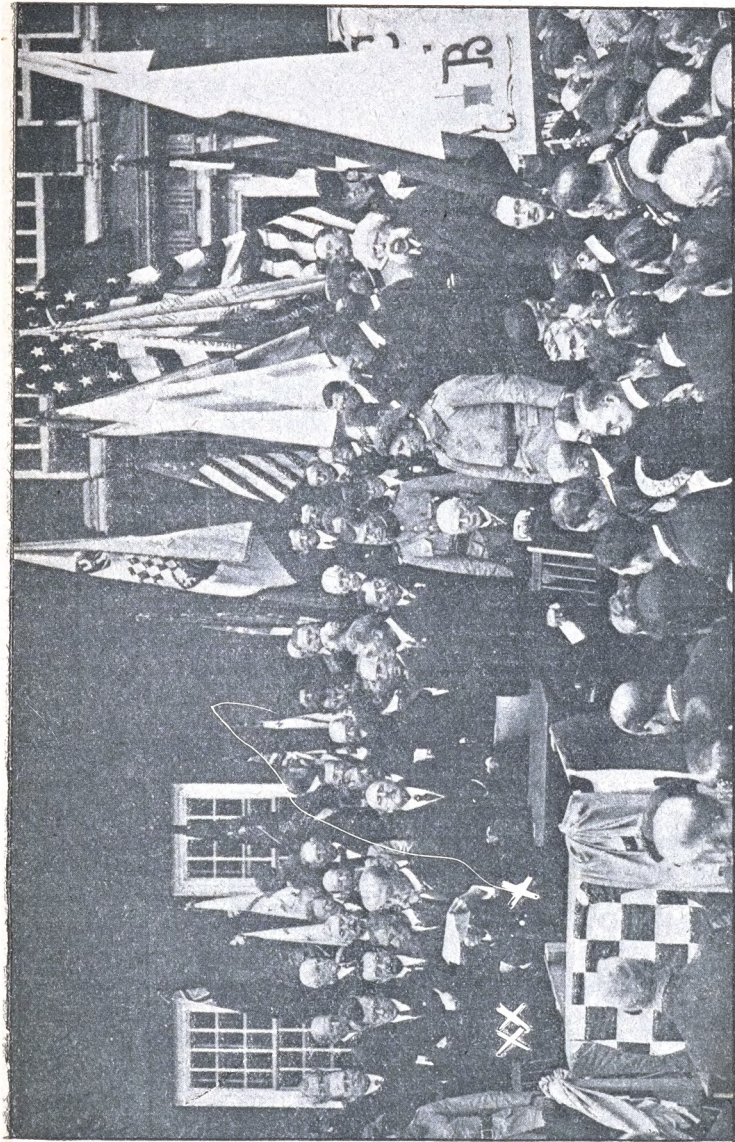
та приватна школа хоче мати право прилюдности, або „статус“ державних шкіл. Коли-ж така приватна школа не має права прилюдности і просто не придержується приписів департаменту просвіти, тоді вона не може видавати свідоцтв, котрі признані були-б школами державними. Таке тепер є з *Колегією Св. Йосифа*, заложеною єпископом Будкою при помочи латинських попів з Бельгії. Студенти її мусять здавати приписані Депар. Просвіти іспити, немов би вони були студентами, що *приватно* студіюють. На основі теперішніх розпорядків Департаменту Просвіти студенти *Колегії узнаних провінцією* переходять рік за роком на основі іспитів і свідоцтв в самій Колегії і не потребують вже здавати департаментальних іспитів, хіба тоді тільки, як вони хочуть по скінченню 11 або 12 грейду брати Нормал. Коли-ж вони переходять до університету, тоді не потребують здавати тих іспитів. *Свідоцтво, видане Колегією, уважається* вистарчаючим властям університету.

Возьмім тепер під увагу науку англійської мови, головню правдиву сторону вивчення сеї мови. *Коли студент наш ходить до публичної колегії, він вчиться англійської мови не тільки теоретично з приписаних книжок, але також практично від своїх англійських товаришів.* В приватній колегії такої практичної нагоди нема, бо всі студенти є одної народности, або як і не є одної народности, то все таки нема між ними Англіїців. Недивно отже, що наші студенти, котрі ходили або ходять до таких приватних шкіл як у Ст. Боніфес, Сифтон і др., слабше володіють англійською мовою як студенти, що ходили або ходять до державних шкіл. А кождий мусить признати, що в Канаді наша інтелігенція мусить добре знати і володіти англійською мовою.

Поза само вивчення англійщини є ще друга важна річ: *пізнання англійського світа, їх світогляду, їх сприту, їх організаційного зміслу, їх витревалости і рішучости, їх точности.* Сего всего не можна нам навчитися, коли ми відгородимо себе цілковито хінським муром від них. Мусимо всего вчитися від них і серед них, бо-ж ціле наше життя в Канаді мусить бути побіч них і в великій мірі серед них.

Старий край якраз очікує від нас того, щоби ми *навчилися* від Англіїців всіх тих прикмет, котрі англійський нарід зробили наном стіта. А сего ми можемо навчитися тільки від них самих.

Хтось міг-би закннути тут, що таке поступовання може скоро причинитися до *затрати* нашої народности. А ми відповімо, що через відгородження ми скорше затратимо свою

Др. Масарик (X)

тепер президент чл. Республіки оголошує в Філадельфії дня 26. жовтня 1918 р. в присутності Др. Гр. Жатковича (XX)
„Декларацію незалежності середно-європейських народів”.

В тій самій залі проголошено в р 1776 незалежність Сполучених Держав

національність, бо не навчимося ані троха *активної відпорності*, а насивна нам відпорність мало pomoже.

В теперішнім світі величезну роль відіграють природничі науки. Сі науки викладаються тепер по школах шнакше як давнійше, більше наглядно і практично, як кількадесять а навіть кільканайдть лїт взад. Для таких наук кошечні є коштoвні прилади, лябораторії і музеї. На се треба великих фондів, на котрі приватна школа ледви чи зможе здобутися. А без тих приладів, лябораторій і музеїв учення природничих наук є мертве.

Додати ще належить тут цілком слушне спостереження, що *приватні школи під католицьким зарядом яось дуже не радо вчать тих природничих наук*. Вони за мало звертають на них уваги, а за се вчать абсолютно за богато латини і греки, схолястичної філософії, далеко більше, як треба.

Найбільша хиба тих шкіл для нас Українців як народу є їх *релігійна односторонність аж до пересадн*. Студентів виховується в них в строго римо-католицькїм дусї. Виховується їх після прїнципу: католицизм перед усім і понад усе; католицизм важнійший як народність, як родинний обовязок, в іменн того католицизму можна навіть жити після засадн: ціль освячує средства.

Теперішня хвиля вимагає чого иншого. Очи наших заокеанських братів зверненї до нас Канад. Українців. Від нас очікують там інтелїгентних людей, котрі тут мають навчитися від англійського народу його цроворности, витривалости, доцільности в роботї і органїзаційного зміслу в економічнїм і політичнїм напрямї.

Теперішня хвиля вимагає від нас виховання серед нас почуття згоди і терпеливости, головню релігійної терпимости, брак якої серед нашого народа головню тут в Канадї є причиною богато лиха.

Що до виховання в народнїм укр. дусї, то теперішні *інститути і бурси* стоять далеко више, як така приватна школа, як колежія *св. Йосифа*. Теперішні інститути і бурси є під зарядом наших людей, а та колежія під управою *чужих*. Коли питомці інститутів і бурси вчать ся шкільних предметів в державних школах, а тільки українського дома, то все такі цілий *дух інститутів і бурс є наш, народний, а не чужий*.

Француз, Бельгїєць і Айрши не можуть ніяк заступити наших учителів в сім напрямї.

Повіше ми шнємо не зі злоби, або з причини конкуренції, тільки з бажання подати нашій публїці до здорового обдумання

дуже важне питання виховання нашої молодіжні. Найважливіша засада в вихованню наших дітей повинна бути: *учімся від других, але не забуваймо, що де ми можемо і повинні своїх дітей вчити САМІ, не просім до сего чужих.*

Повізіше подані причини приневолили нас почати кампанію за зібранням 35-тисячного фонду на укр. Інститут П. Могили. Нині ми коротенько повторимо ще раз причини і цілі сеї кампанії.

1) Кампанія провадиться, щоби забезпечити Інститут матеріально, чим рівночасно забезпечить-ся науково-моральну сторону Інституту.

Інститут має на своїм майні 20 тисяч морґечу (довгу). Процент від тих 20 тисяч вносить річно 1400 доларів. Сей морґеч має бути сплачений в протягу 7 літ. Коли кожного року буде платитися по 2 тисячі рати і процент, то самий процент за 7 літ від 20 тисяч внесе около 6900 доларів. До тепер Інститут вже заплатив \$4900 проценту, разом. Отже самий процент від морґечу в сумі 26 тисяч доларів через десять літ внесе мало що не 12 тисяч доларів, значить половина самого морґечу, а більше як третина ціни, за котру купилося будинок Інституту (32 тисячі дол.). Розуміється, що ані тих 4900 дол., котрі заплатилося вже як процент, ані тих 6900, котрі малося-б ще заплатити як процент в протягу семи літ від тепер, не піднесли ані не піднесуть вартости будинка ані на цент.

Кампанія отже pomoже нам заощадити принаймні \$5500 проценту, коли припустимо, що за сей рік ще треба буде платити процент в сумі \$1400.

Др. Гриць Жаткович

підписує в Філадельфії дня 26. жовтня 1918 р
„Деклярацію незалежности середно-европейських народів“

2) Кампанія провадиться, щоби улекшити роботу Ректора Інституту, котрий дотепер більшу часть свого часу мусить посвячувати фінансовим справам Інституту, коли тимчасом він більше часу повинен віддати виховавчій праці над порученою йому молодіжю.

3) Щоби вирвати оруже з рук ворогів Інституту, котрі ширять зневіру до Інституту між народом ріжними брехнями, немов би то Інститут або вже впаав або туй-туй має власти.

4) Щоби розширити теперішній будинок Інституту, бо з певністю вже слідуячого шкільного року забракне в Інституті місця для зростаючого числа молодіжи, як що не розширяться теперішнього будинку, або не доставиться одного крила, або не купиться каменниці в сусідстві будинку Інституту.

5) Кампанія конечно, щоби Інститут міг поширити роботу в напрямі научнім і науковім: головно се відноситься до приготування англійсько-української граматики, учебника і словаря.

6) Кампанія ся конечно, щоби переконатися, чи наші наріди потрафить опінити ту роботу, котру він сам без чужої помочи зачав і сам під своїм зарядом ту роботу провадив. — і підпомочи сю роботу матеріяльно. Ся кампанія має доказати нашу національну зрілість і здібність до організації.

Плян Кампанії.

Кампанією заряджує Комітет, зложеніи з п'ятерох фармерів, а то пп. В. Гавришка, Із. Новосада, Якова Навальковського, А. Маркевського і Василя Михайлюка.

До сего комітету належить отже пять найвизначнійших наших фармерів-патріотів з околиці Саскачевану. Вони знані дуже добре не тільки своїм місцевим людям, але і подальшим. Кождий з них вже жертвував більші суми на Інститут і на другі народні ціли. І так п. Із. Новосад дав на Інститут попередно 550 дол., а тепер на 35-тисячний фонд дав ще 450 дол., разом тисячу долярів, а решта панів комітетових зложили від 100 до 300 долярів кождий з осібно. *Такі люди жертволюбиві ручать своїм чесним іменем, що гроші, зложені на 35-тисячний фонд, будуть зужиті на сплату довгу і розширення Інституту, а не на біжучі розходи Інституту, котрі мають бути покриті з оплат студентів.*

Комітет 35-тисячної кампанії покладає свою поновну надію на успіх кампанії, на визначнійших людей з кождої кольонії, котрі будуть неначе *Капітанами* кампанії в своїх кольоніях.

Шевченкове свято в укр. Бригаді в Нім. Яблоннім, дня 2. цвітня 1921 р. По середині пор. Др. Дудикевич. Під трираменним хрестом на могилі погруддя Шевченка, роботи чет. Бринського.

Комітет отже отсею дорогою просить всіх щирих Українців, котрі хотіли-б особисто зайнятися провадженням 35-тисячної кампанії у своїх колоніях, щоби вони зволіли ласкаво зголоситися на адресу Інституту, звідки від Комітету вони дістануть всілякі потрібні інструкції.

Кампанія отже буде провадитися головню при помочи тих місцевих Капітанів. Вони мають бути в стислім порозумінню з комітетом через Інститут і мають старатися використати кожду нагоду на збирання жертв на 35-тисячний фонд. Се мали-б вони робити через устроювання за порозумінням і при помочи комітету віч, на котрих місцевий бесідник або бесідник висланий комітетом має точно пояснити кампанію зібраним людям. Місцевий бесідник може дістати відповідні інформації і літературу з Інституту.

Крім спеціально устроюваних віч, справу кампанії треба буде таким місцевим людям вести при нагоді других мітингів, концертів, забав, весіль, хрестин, і т. п.

Комітет 35-тисячного фонду думає також розсилати листочки і відозви до всіх Українців, котрих адреси буде мати. Рівно-ж комітет буде вести кампанію на сторінках Українського Голосу, а по можности і других часописів, прихильних Інституту.

Комітет також вірить, що поодинокі Українці впрост на адресу Інституту будуть посилати жертви на 35-тисячний фонд. Комітет вірить, що по прочитанню отсих сторінок знайдеться багато щирих Українців, котрі з власної охоти відгукнуться самі на заклик Комітету і поспішать з жертвами на 35-тисячний фонд.

Свідомих Українців, котрі розуміють вагу Інституту, можна безпечно числити на тисячі і коли кождий з них постарався дати хоч-би й малу жертву, успіх кампанії буде запевнений і 35 тисяч безперечно збереться до кінця сего року. Треба ошначе щоби *кождий безуслівно сповнив свій обовязок* і заслав щось на фонд. Не треба нікому вимовлятися тим, що другі може не дадуть нічого на фонд. Хай він самий дасть від себе, а все буде гаразд.

Хай отже нашим кличем сего року буде: *Український Інститут Петра Могили має бути сплачений і розширений ще сего року.*

Письма і жертви слати на адресу: Український Інститут Петра Могили Бокс 1686, Саскатун, Саск. В листах проситья зазначувати, що Ви даєте на 35-тисячний фонд таку а таку суму.

КЛИМ ОБУХ.

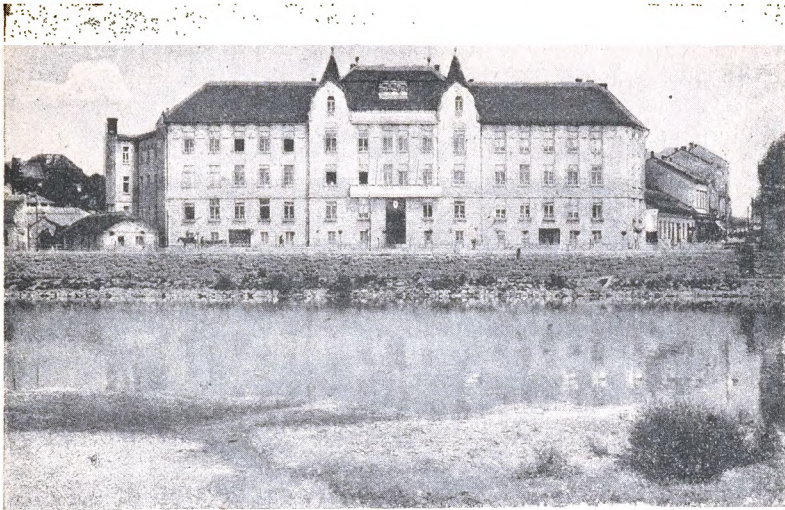
3 Підкарпатської України.

Перний губернатор Підкарпатської України, Др. Гриць Жаткович подався до дімісії, і ту дімісію по довгих переговорах Жатковича з чесько-словацьким урядом, президент Масарик прийняв.

Знаюю була загально велика уступчивість Жатковича підчас дволітнього його губернаторства і тому таке ярке розвизання кризи є нічим иншим, як лише великою шляпою для чесько-словацького уряду, зокрема перед антантою, у котрої Жаткович має дуже добре імя.

Жаткович уступив, бо приречення, які дали представники Чехів підкарпатським Русинам в Америці, а потім в Парижі, Чехи не сповнили, але противно в своїм основнім державнім законі навіть міжнародний договір Сан-Жерменський з 10. жовтня 1919 р. самовільно зломали. Це виказала дуже докладно чеська газета „Трібуна“ в числі 103 з с. р.

І так в уступі 10-ім другої глави згаданого мирового договора говориться про територію полуднево-карпатських Русинів, як про *самоуправну одиницю* в рамках чел. держави, винівовану найширшою самоуправною, яка ще може погодити-

Дім губерніяльний в Ужгороді. Перед ним — ріка Уж.

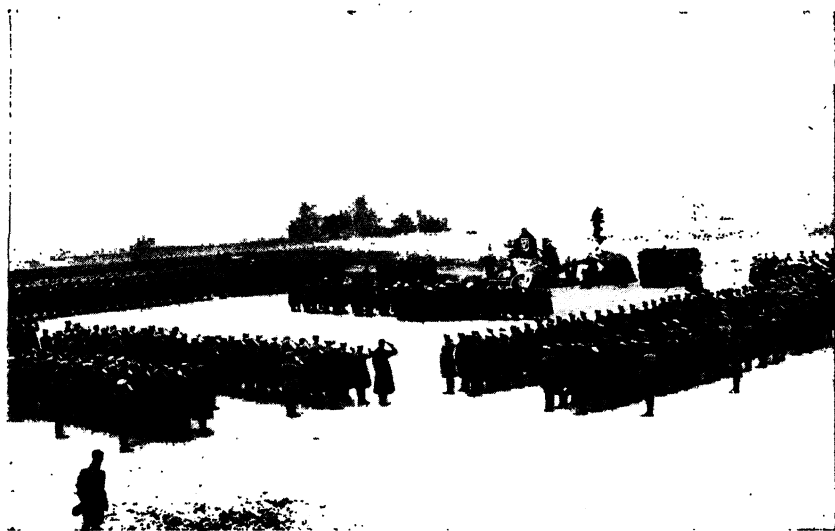
тися з суцільністю чл. держави. Основний чесько-словацький закон оминає навмісно сю ясну постанову, а говорить лише о самоуправній території Підкарпатської Русі. Є то штучка автора того закона, Дра Гецля, котрому впрочім „Трібуна“ ще більше таких штучок виказала. Та вже найдаліше загнався Др. Гецьл при з конструванні постанови основного закона що до іменування губернатора. Міжнародний договір говорить в уступі 11-ім другої глави, що губернатора руської території буде іменувати президент республіки, та що губернатор буде відповідальний перед руським соймом. Др. Гецьл сю постанову перевернув, і виійшло таке, що: „На чолі Підкарпатської Русі стоїть губернатор, іменованій президентом на *предложення уряду* (зрозумій: чесько-словацького), а відповідальний *також* перед соймом Підкарпатської Русі“. Як бачимо, поцтиві братора Чехи обернули kota хвостом і нас дивує лише, що не найшлося тоді в Народнім Соборі тільки чесних і розуміих людей, щоби до такого перекручування мирового договору не допустити. Таке надужиття, як і взагалі нескликування сойму через більше, як два роки і т. п. мусить остаточно довести до скандалу, бо ані Жаткович, ані ті, що його вислали, то є Підкарпатські Русини в Америці мовчати не будуть, але піднесуть те все в світовій пресі, перед Союзом Народів та перед антантою.

Велика заслуга „Трібуни“, що кличе чеських імперіялістів до опам'ятання, та на жаль — як кажуть Французи: „Підчас їдження росте і апетит“. І хоч ще перед двома роками всі начальні мужі державні Чехів давали українським політикам в справі Підкарпаття дуже далекоюсяглі заяви, то тепер вже це такої пісні співають!

Чехи, що добре знають вагу приятних зносин між Чехами а Українцями, як інж. Нечас і пр. Видляло, остерігають вимовними словами Чехів перед ворожою політикою зглядом Українців, бо се грозить Чехам замкненням з усіх боків і відрізанням від Сходу, але се не помагав і чеська бюрократія прямо в самовбійчій палі провокує підкарпатських Русинів і взагалі Українців. Пізнавши незвичайні багатства Підкарпаття, вона уважає сей край за чеську колонію і пускає ся на різні експерименти, про котрі з надзвичайним обуренням писав власне недавно у віденській „Волі“ підкарпатський Русин Іван Фокшай. Вже сама назва сего краю „Podkarpatska Rus“ є провокацією, бо „Rus“ значить по чеськи тільки, що Росія. Тимчасом Підкарпаття ніколи до Росії не належало, ніколи Росіянами не було замешкане, а при останній конскрипції не цілих 400 людей призналося до російської народности. І для тих 400 людей чеське міністерство просвіти в Празі удержує аж дві московські гімназії (в Ужгороді та Мукачевім), так що для пів мільона Русинів лишає ся лише одна гімназія в Береговім. П. Фокшай називає се інфамією, і ми мусимо вповні признати йому слушність.

І до чого-ж доводить таке насильне продукування ренегатів? До сего, що дня 15. мая с. р. підчас гостини чеських Соколів в Береговім, ученики мукачівської гімназії плювали публично на синьо-жовтий прапор, з котрим виступили ученики бережеської (берегскажеської) гімназії, таї прозивали тих учеників останніми словами. А треба признати, що синьо-жовтий прапор є законно признаний за прапор Підкарпаття. Сей факт, що подаємо за ужгородським „Впередом“, найлучше доказує, до чого веде провокаторська робота московфіла Бескида (референта для середних шкіл в Ужгороді), та його чеських опікунів в міністерстві просвіти в Празі.

Але найкраще списався недавно, як доносить „Руська Нива“ та „Вперед“ (обі з Ужгороду) міністер Бенеш, котрий на власну руку віддав Румунам без відома Русинів, та мимо протесту делегата Підкарпаття Дра М. Брацайка девять місцевостей, дуже цінних земельними багатствами в заміну за дві мадярські. Не питався цілком людности ані знатоків, ані

Шевченкове свято в укр. Бригаді в Нім Яблоннім, дня 2. цвітня 1921 року

делегата Підкарпаття, але поступив собі так, як який небудь московський цар. А треба знати, що до 20 руських громад лишилося ще під Румунами. Но, але у П. Бенеша наш народ не тішиться великою прихильністю. Ось недавно знов остерігав він чеських журналістів (газетників), щоби про Україну не писали і Українців не попірали.

Честь Жатковичеві, що стояв і стоїть так завзято в обороні рідного краю. Нехай потіхою для нього буде, що і президент Масарик, сеї перший муж державний в Європі, признає йому слушність. На його дальні кроки дивиться з довірем ціла Велика Україна і за ним як один муж стоїть тих сто-кількадесят тисяч підкарпатських Русинів в Америці, що не лиші прекрасно з'організовані, але і мають до розпорядимости що найважніше: *долари*, не так, як ті заголоджені Рутенці в Юзефові, що мусять вдовольятися „братною“ милостиною, 50 сот. денно!

В сім числі „Чорногори“ подаємо образець, представляючий, як президент Масарик дня 26. жовтня 1918 р. у Філадельфії читає „Деклярацію независимости середно-европейських народів“.

Другий образець представляє, як Др. Жаткович підписує ту саму „Деклярацію“. Може ті образці прецінь вишличуть

румянець встиду у тих чеських централістів-колонізаторів, що своїм поступованням дезавують свого власного президента! Маємо надію, що наші американські Підкарпаттяне і їх завзяття знайдуть вже дорогу, котрою удасться тих — як Чехи кажуть „добродругів“ — довести назад до вразуміння...*)

О. Олесь.

На чолі першої книжочки „Чорногори“ подаємо кілька поезій Олесья з циклю „На зелених горах“. З предивним мистецтвом малює нам тут поет ряд картин з гуцульського життя та гуцульської природи. Поетові очі і постова душа бачать річи, котрих не бачить той, хто уродився і виріс на Гуцульщині. Та сей не бачить їх не тому, що їх нема, але тому, що щоби пізнати і відчуті всю красу Гуцульщини, її духа таємного, її підземні сили — треба власне бути поетом, треба мати снагу і хист видіти се, що для звичайних людей — майже невидиме!

У Олесья є власне той незвичайний поетичний дар, те уміння вдертися в саму суть річей, відкрити ті підземні, таємні сили, відчуті ті невправні голоси і півголоси, той лопіт невидимих крил, що уносяться над зеленими, гуцульськими горами...

І дивна річ! Олесь пробував на Гуцульщині лише пару неділь і то в 1912 році.

Поезії „На зелених горах“ написав він аж три роки пізнійше, в Києві. Та в тих предивних творах бачимо таку свіжість, таку безпосередність обсервації, немов би вони були писані таки на місци, під шум Черемоша і таємний попіт емерек...

Олесь родився 23. падолиста 1878 року в селі Білополі (Криві) сумського повіту на Харківщині. У нім бачимо сю дивну прояву (як і у Хоткевича та Коцюбинського), що син безкраїх степів найкраще і найглубше збагнув тайну високих гір. — Той самий народ — однак одна і друга його вітка живе серед цілком иншої природи і тому і вдача, характер їх цілком инші. Але лучить їх тайна проволока народної душі,

*) Більше про Підкарпатську Україну довідаєтесь із Календаря „Запорожець“ на рік 1921, що містить крім того цілий ряд инших цікавих статей і поезій, а крім того і 55 образців.

Хто пришле 1 доляра на адресу: Dr. Koropatnyskyj, Wien VIII, Lange-gasse 14 (Europa, Austria), той дістане ще і гарний Січовий Співаник (з 40 образцями).

а се, що в її вицвітом: поетичний ґеній — легко дочує і зрозуміє тихі згуки струн, що бреньять на другім краю України...

А що найдивнінше: дух поета дійде її тамтуди, де не дійшло його тіло і представить красу далекої частини рідної землі так гарно і плястично, немов би від дитинства пост жив у ній і її не лишав. І так напричуд гарно змалював наш Федькович Наддніпрове в славній своїй поезії: „Україно, Запорозже, годі вас забути“, хоч ніколи поза східні межі Буковини та Галичини не виходив. І так дивно-предивно розмалював німецький поет Фрайліґрат дику красу арабської пустині та зелених оаз, хоча ніколи голова його не спочивала у тіни пальм...

Палка, горяча душа у сього Олеся!

Його пісні любовні — палкі „мов золото топлене“, як писав колись Корженко. Його твори патріотичні повні жару та одушевлення так і бють у тебе полум'ям.

І дивуєшся ти: звідки ся заплакана, захлипана нація годна здобутись на стільки вульканічного огню, на такі могучі ерупції?!

І се її щастє, що вона годна ще видати з себе таких Олесів, що роздувають горячим подихом своєї душі ледво блимаючий огник патріотичного одушевлення...

Бо без ентузіазму нема посвяти, а без посвяти — і волі не здобудеш. — Її не вишахруш „коммерческими здєлками“, її здобудеш тільки мечем.

Олесь тому й кличе в перші дні російської революції.

„Зброю в руки! За мушкети!“

„Будуть ще бої!“

а далі:

„Будьте тверді як із криці!“

Бавитись не час!“ — та одушевляєсь українським військом, що „мов з могили встало. загреміло в бубни, в сурмоньки заграло!“.

Олесь не мучиться над своїми віршами, не видушує їх мов з привялої цитрини. Під вражінням хвилі займається його душа і силє іскри на всі боки. Так було на Всесвітнім Конґресі „Свобідної Думки“ в Празі, у вересні 1920 р., коли то він на протязі пяти мінут уложив прегарний вірш про „Вольну мншлєнку“, що зачудував своїм ґеніяльним підхопленням її сути делеґатів цілого сьвіта.

Співай же нам співаче, співай — і не упадай на силах! Ні! своїм співом криши і нас на чужині, серед злиднів, грижі і гризотні, криши і тих наших братів у рідній землі, що ще

не кинули зброї і „не схилили в низ прапора“. На щастє — ще не заржавіли козацькі шаблі, не відпали курки від мушкетів!

Але треба нам Тиртея, котрий не дав би заржавіти нашим душам. Ти був ним досі — тож загреми ще могутнійше боєву пісню!

Кирило Т.

Шевчєвковє Святє в Українській Бригаді в Німецькїм Яблоннїм.

(Дня 2. цвітня 1921 р.).

Вже в двох попередніх днях виголошено в салї театру Бригади популярні виклади, а іменно: пор. др. Дудикєвич говорив про „Шевченка — як воскресителя Укр. Народа“, пор. Вагран про „Шевченка — як поста Укр. Вїйська“, а пор. Попєлєв про „супільний світєгляд Шевченка“.

Дня 2. цвітня відбулася головна часть Святє на таборовїм майданї перед виспаною могилою з високим трираменним хрєстом. Під хрєстом — гарне біле погруддя Тараса, роботи чет. Бригєського. Коли вїйсько уставилося чотирєкутникєм перед могилою, надїйшов командант Бригади, ген. Курманєвич і ком. чєської залєги майєор Янза а по пахахїдї виголєсєнє з трибуни наєку, патрієтичну промову ген. Курманєвич:

„Клич до зброї і бою не прогомєв! — говорив він між иншим. „Тарасїв заповїт ще не сповнєний. А хто його має сповнити, як не Ви, Укр. Стрїльцї?! Нашєму поколїню припала та найбільша чєсть, те найкращє завданнє, найвища хвала — здїйснювати Шевченковї ідеали. Тому й мусїмо показати найцїрїйшу волю, неохитнїсть і тверду стїйнїсть в розпочатїм дїлї. Сє наш обовязок!“.

Промова генєрала, що належить до найвизначнїйших борєцєв за нашу незалежнїсть викликала велике вражєння у всїх присутних. По нїм промовляв ст. дес. Гриньєв. „Та чи порвали ми кайдани до наєцєду? чи окропили як слїд ворожою кровїю нашу волю? чи не йде далї мїянєка і торг кайданами? чи зникла московська грєзь, смїття Варшави? чи гїрш Ляха свої дїти не розпинають Нєльки-України?“.

Взїрєва вїйськова дефїляда перед Тарасєвим погруддям закїнчила сє гарнє Святє Тарасєвє на чужинї. Всї розходились до своїх домївок пїднесєні на дуєї, готовї до всякої жєртви для рїдного краю і народа.

Вечєром відбувся в салї мїйської станицї концерт в присутностї всїх мїсєвих влїстей і численнї так чєської як і нїмецької публїки. Промова сот. Яремє повна глибокєх

думок і патріотичного почування була одною з маркантніших точок програми, на котру зложилися хорові співн, соля тенорові хор. Руснака, сольо сопранове п-ні Ваньової, форте-нянове сольо п-ні Заяцевої, деклямації гарм. Мариновського та пор. Холодного і продукція бригадної орхестри.

Як бачимо і на чужині не вмирає душа наша, не вмирає воля і може недалеко вже та хвиля, коли прийдегся нашій Бригаді з маючими на вітрі прапорами вернути у рідний край...

До Читачів.

„Чорногора“ поклала собі за ціль подати нашому робітному народови інтересну, забавну та поучаючу лектуру. Вона буде передовсім подавати такі гарні річи нашого рідного письменства, котрі загалови нашого робітного народа недоступні, або котрі взагалі попали в забуття.

Є у Німців таке видавництво, що називається „Schatzgräber“. то є „конач скарбів“. Вони тамки власне поміцують такі рїжні давні твори письменства, що на них позабуто, а на котрі варто собі пригадати та зробити їх приступними ширшим кругам народа.

Робучий чоловік, чи то робітник фабричний, чи то селянин не може передовсім купувати книг великих, дорогих, а правду сказавши навіть не має великої охоти до таких книг забиратися, хоч би вони складалися навіть з цілого ряду самостійних та менших творів. Наш брат боїться „грубої“ книжки і на превеликий жаль твори Шевченка тому так мало є знані нашому народови в Галичині, що дуже мало його творів видано у нас осїбними книжочками, „метеликами“. Вже під сїм зглядом Шевченко на Великій Україні куда більше поширений!

Таке саме є і з многими иншими нашими письменниками, при чім треба з жалем піднести, що навіть і наша так звана „інтелігенція“ много творів нашого письменства не знає власне з тої причини, що вони або поміщені в зібраних разом творах даного письменника, або в давних часописях, в котрих треба би трохи такн поширтатися, щобн вишукати найцікавіші річи.

Наша Видавнича Спілка „Чорногора“ старається зарадити сему в двоякий спосіб: 1. вона видає Народну Бібліотеку „Чорногорн“, а дальше і неперіодичне письмо „Чорногора“. Перше число сеї „Чорногорн“ ось власне пускаємо в світ. межн добрих людей.

Окрім старших творів наших письменників будемо по-

давати і цілком нові плоди нашого письменства, а також переклади важніших творів чужих письменників, о скільки ті твори будуть підходити під наш плян.

Кожде число „Чорногори“ буде прикрашене цілим рядом ілюстрацій, що муть відноситися і до нашої історії та письменства і до пори, яку тепер переживаємо. Гарні види з нашої широкої України, типи нашого народа, з ріжних її сторін, портрети борців за її самостійність, все те належить до програми нашого Видавництва. А числимо з певністю на се, що наші Дорогі Земляки будуть нам чинно помагати, присилаючи відповідні фотографічні знімки та пояснення до них.

З окрема звертаємося до наших Земляків на еміграції, щоб прислали нам види українських „Народних Домів“ і інших будівель, що належать до українських організацій, а також фотографії старшин і виділів та цілих театральних сцен.

Річ очевидна, що і на січовий рух не забудемо, але помічатимемо статті і ілюстрації, що відносяться до історії і теперішности січового руху. Єще великі завдання стоять перед тою заслуженою організацією, і чим більше робітників та прихильників вона для себе з'єднає, тим світліша буде будучність нашого народа, тим твердіші і певніші основи його держави!

Тебе-ж Брате чи Сестро, що дістанеш сю першу книжочку „Чорногори“ в руки, просимо щиро: пришли чим скорше передплату на перший том, то є на перших 10 самостійних книжочок „Чорногори“ і постарайся найдальше до 10 день *о еще двух передплатників.*

Передплата на оден том, зложений з 10 самостійних про себе книжочок, — виносить 2 долари. — Прислати їх треба чим скорше на адресу: *Dr. Dmytro Koropatnyckyj, Wien VIII, Lange-gasse 14 (Europa, Austria).*

В справах редакційних і народних пишіть на адресу: *Dr. Kyrylo Trylowskyj, Wien XVIII, Martinstraße 13 (Europa, Austria).*

В поменних справах бізнесових пишіть на адресу: *Verlag „Czornohora“, Wien IX, Garnisongasse 20 (Europa, Austria).*

Коли хто має вже одно або друге число „Чорногори“, — то хай однако пришле повну передплату, бо подвійні числа легко зможе другому продати! До 10-го числа буде доданий заголовний листок і спис усіх творів та ілюстрацій!

Позискуваннем передплатників і присиланнем передплати від себе найлучше забезпечите існування сему Видавництву, що як бачите такі гарні завдання собі поклато!

Здорові були Дорогі Земляки!

Видавництво „Чорногора“.

Важне для робітників та фермерів!

„ЧОРНОГОРА“

неперіодичне ілюстроване письмо для робітного народа виходить книжочками по 32 сторін об'єму. Кожда книжочка становить для себе цілість, а 10 книжочок разом становлять один том, котрий можна буде осібно оправити, тим більше, що до ч. 10-го доданий буде спис річей, і заголовний листок. Передплата на „Чорногору“ виносить 2 долари за 1 том (10 книжочок) котрі треба висилати на адресу:

**Dr. Dmytro Koropatnyskyj in Wien VIII,
Langgasse 14, (Europa, Austria).**

★

Крім „Чорногори“ виходить ще
і **„НАРОДНА БІБЛІОТЕКА ЧОРНОГОРИ“.**

Доси вийшли три книжки: Р. Давний:
ПРО СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ
(з образцями).

О. Ю. Федькович:

ТАК ВАМ ТРЕБА!

(дуже весела сьміховина), і також Федьковича:
ЯК КОЗАМ РОГИ ВИПРАВЛЯЮТЬ
(рівнож дуже весела штучка театральна).

Ті три книжки стоять разом 1 доларя.

На згадану адресу треба замовляти також: Січову збірку

„ЗАПОРОЖЕЦЬ“

(з календарем на 1921 р. і 55 образцями)

ТА ГАРНИЙ „СІЧОВИЙ СПІВАНИК“

(з 40 образцями)

разом за 1 доларя.

Хто вишле на адресу Др. Коропатницького відразу **4 долари** — той дістане всі ті книжки, тай ще **три** прегарні кольоровані **листівки** (картки кореспонденційні).

Є се чудова нагода заосмотрити себе в гарний і цікавий матеріял до читання та дати підставу для власної бібліотечки!